

Йордан Йовков

Грехът на Иван Белин

Иван Белин обичаше да се вглежда внимателно във всяко нещо, да вникне в него, да го проумее. Инак нямаше да има славата, към която и той сам не беше равнодушен, че е човек, който вижда знаци, открива поличби и казва пророчества, които се сбъдват. Ето го, подпрян на кривака си, той пак гледа нещо, пак стои като закован. Преди малко бялата вълчица, която беше виждал и друг път, връхлетя пак върху стадото му. Не направи пакост, защото кучетата я усетиха и прогониха, но Иван Белин още стои и гледа подире ѝ. Тя е вече далеч. Посред полето се виждат кучетата, които се връщат, тук-таме между бурените се зачерняват гърбовете им или стърчат стегнато завитите им опашки, с дълга разчесана на две страни козина, като штраусови пера. А отвъд тях, близо вече да превали и последния хълм, е бялата вълчица. Макар и във всяка опасност, тя все още продължава да се мятва в уморен и неравен галоп. От време на време се спира, обръща се и гледа назад. После пак бяга. Най-после, след едно последно спиране, което трае повече време, тя отново поема своя бяг, но вече по-спокойно и равномерно. Едновременно с това тя изменя посоката си и се насочва на запад към нивите. Иван Белин усилива вниманието си. Той следи вълчицата, не примигва дори, пресмята нещо. В очите му, в които сякаш има сълзи, светва огън, под белите му мустаци заиграва усмивка. „Виж ти! – казва си той и поклаща глава. – Виж каква била работата! Не в гората, а тук, в нивята се крила...“

Иван Белин не се съмнява в откритието си. Той се обръща и поглежда на запад: на тая страна полето постепенно се снишава и бяга далеч, далеч, додето очи виждат. И там, в самото дъно на хоризонта, се вижда пространна, черна като въглен и вгъната навътре дъга. Това е гората. Отгоре я забулва синя мъгла и слънцето, което приближава да заседне, прави тая мъгла прозрачна и розова, а по черните зъбери, които върховете на дърветата чертаят върху златото на небето, грее разгорена жар. Голяма и страховита е тая гора, но е много далеч. Мъчно е да се повярва, че вълчицата отива и се връща оттам. По за явяване е, че тя се крие тъдява някъде из нивите. Те са изкласили, високи колкото човешки бой, и в тях може да се скрие не един вълк, а хиляди.

Както винаги, Иван Белин се гордее със своя проникателен ум. Той тръгва да догони стадото си, усмихва се, крачи живо из високата трева и белият му кривак в още по-широки крачки се премията пред него. Като стига до овците си, той ги позавръща отсам-оттатък, подпират се след това на кривака си и отново се заглежда във вълчицата.

Под меката светлина на залязващото слънце всичко се вижда ясно

на тази страна. Блестят зелените поляни, из доловете се подават черни сенки, белеят се пътищата, а на запад зеленото море на нивите, заляно със слънце, прелива талазите си и блещи. Отсам е вълчицата – бяло петно сред околната зеленина. Тя бяга все тъй в тръс, спокойно, равномерно, без да се спира, без да души или да се оглежда. Стар и опитен овчар е Иван Белин. Той знае, че тъй може да бяга само едно куче или един вълк, когато добре знае къде отива. И още веднъж той се уверява, че тая сигурна посока, която вълчицата държи, не е случайна, а правият и най-късият път към нейното леговище.

Иван Белин не се съмнява също, че вълчицата има и малки.

На няколко пъти той можа да я види съвсем отблизо. Беше я виждал, когато тя, неусетена от кучетата, незабелязана и от него самия, току се появяше всичко на всичко на някакви петдесет-шейсет крачки, сякаш изскочила изпод земята. Овцете се урваха на една страна и се събираха накуп, като че грабнати от вихър, кучетата, останали назад, се носеха вече към нея с бързината на куршуми. А в разчистеното пред нея пространство тя стоеше тъй, както се беше спряла, още с подигнат преден крак, неподвижна и колеблива, сякаш и беше мъка да се повърне назад. Забравяше да бяга, забравяше да мисли за спасението си. Стиснатите ѝ челюсти се разтварят, червеният ѝ език провисва и се люлее в ускореното дишане, очите и примигват и се полузатварят. И това, което Иван Белин никога не можеше да забрави, беше тоя поглед и тия очи, на които липсваха само думи. В тях нямаше страх, нямаше грижа за себе си, нито за нищо, което беше наоколо. В тях гореше само огънят на друга болка, дълбока и скръбна. Някой сякаш с ръка стисна сърцето на Иван Белин и той разбра всичко: тия очи и тая мъка в тях му бяха познати. Това бяха очите на всяка майка, все едно дали тя е човек, или звяр...

Ето откъде тя вземаше кураж да напада посред бял ден. Ето откъде вземаше сила да се брани, защото, макар мършава и слаба, тъй ядовито потракваше със зъби, че големите и зли кучета отскачаха настрана, като ужилени.

Иван Белин прекъсна мислите си, защото в същото време наблюдаваше вълчицата и видя, че тя върши нещо, което още не можеше да разбере какво е. Вълчицата беше се спряла, пристъпваше бавно, като че дебне, и отведнъж се хвърляше, както правят котките, когато искат да уловят мишка. Тялото ѝ се изпъваше като дъга и голямата ѝ опашка се превърташе във въздуха. Тия скокове тя повтори няколко пъти. Иван Белин се усмихна: вълчицата мишкуваше – най-недостойния лов на един вълк. Но нямаше какво да се прави. Като не можа да грабне някое

агне, трябваше да тури нещо в стомаха си и да залъже глада си, защото леговището ѝ беше близо. Там, уморена и отмаляла, тя щеше да легне сред шумата и оглозганите кости, а рунтавите вълчета, невинни и жестоки в незнанието си, като всички деца, стръвно и лакомо щяха да задърпат мършавите ѝ гърди. За себе си тя пак щеше да забрави и, с наострени уши и внимателни очи, запалени от огъня на същата болка, която Иван Белин беше видял, тя щеше да се послушва и да бди, за да не дойде някоя опасност не за нея, а за тях...

Иван Белин въздъхна и тръгна да догони стадото си. В такива минути той ставаше милозлив и сърцето му се откриваше за всяка чужда болка. Вълчицата беше се изгубила вече в нивите, но той все още продължаваше да се обръща и да гледа на тая страна. Мислите му бяха несвързани и разкъсани и той мислеше ту за вълчицата, ту за свои работи. Но всичко това беше откъслечно и замъглено и ясна беше само мъката, която пълнеше сърцето му. Мръкна се сякаш изведнъж и на небето над побледнелия запад, като едър скъпоценен камък, огря вечерницата. Поляхна хладен вятър, изпълнен с дъх на билки, засвириха шурци, а в тъмнината широко и сладостно се разля песента на звънците. Нещо вечно, неизменно и мъдро наредено чувствава Иван Белин във всичко и сърцето му се пълни с умиление. Той подига очите си към звездите, но сега не търси в тях знаци и поличби, а му се струва, че вижда очите на бога. Мисълта му се връща пак към вълчицата. „И тя е живина, и тя е създадена от бога – мисли си той, искрено благ и добър. – И майка е, и деца храни...“ Минаха се няколко седмици, Иван Белин не видя повече бялата вълчица и почти забрави за нея. Пък и, като всеки човек, лесно менеше настроението си. Сега беше загрижен и за друго: гледаше, че се зареждат все сухи и топли сутрини, без роса, без влага, слънцето изгрива по-червено отвсякога, а небето е сиво и мътно. По тия знаци Иван Белин предричаше суша. И наистина, сушата настъпваше вече и от ден на ден ставаше по-голяма. Но Иван Белин знаеше вървежа на световните работи и не се отчайваше.

„Не бойте се, момчета – говореше той. – Господ си знае работата. Нека е горещо сега, хляб се пече. А ще мине жътва, ще дигнат снопите, ще се открийт стърнища до колене. Тогаз тия мърши не само ще има какво да пасат, ами ще земат и да падат от преяждане.“

Иван Белин говореше това на малките овчарчета, които всеки ден се събираха около му. Ученици до вчера, те бяха направили изпита и сега, с по една торба през рамо и с по една свирка на пояса, гонеха по някоя и друга овца. За тях Иван Белин беше голям авторитет, мъдър човек,

който притежаваше всичко, което трябваше да има един истински овчар. Пък и самият му вид привличаше и предразполагаше. Той беше висок, кокалест човек и докато косата и мустациите му бяха бели, като сняг, веждите му си оставаха съвсем черни. От това лицето му изглеждаше разделено на две различни половини: начумерено и малко строго до очите, до носа, засмяно и весело по-надолу. А и приказваше развлечено, бавно, но с един гръден, приятен и сочен бас. Знаеше какви не приказки и истории и с една малка хитрост, която увлечените му слушатели съвсем не забелязваха, постигаше това, което друг ни с добро, ни с лошо не би могъл да постигне. Когато овчарчетата го заобиколяха, той ставаше отпуснат, ленив и не му се ставаше за каквото и да е. Прекъсваше тогава приказката на най-интересното място и казваше:

„Миланчо, я иди, чоджум, и завърни ония мърши. Право към нивите отиват!“

Или:

„Стоянчо, грабни бъкеля от магарето и отърчи да донесеш малко прясна вода от кайнака. Хайде! Ние ще те почакаме и тогаз ще ви кажа какво казал овчаря на царицата...“

И децата го слушаха. Но понякога Иван Белин ставаше по-лукав. Имаше едно място около Големия кладенец, където винаги, дори и в най-голямата суша, имаше добра трева. Това място Иван Белин искаше да запази за себе си и за да отстрани оттам малолетните и да ги наплаши, разказваше им, особено на мръкване, че там, от Големия извор, нощно време по месечина излизал от водата един бял бивол, с такива големи рога, с такива страшни очи...

Но Иван Белин имаше и друга чудновата черта в нрава си. Той не пиеше често, не беше пияница. Но като се минеше месец-два да не стъпи в село, изведнъж някой ден, без да има някакъв повод, без да се е канил или мислил за това, като че ли теглен от някаква сила свръх волята му, напускаше стадото, оставяше да се грижи за него жена му или някой друг, а сам отиваше на кръчмата. Доказваше уж да си купи тютюн, фитил за огниво, друга някоя дребна работа, поръчваше си само една чашка ракия и все бързаше да си ходи. А скоро започваше с оката и се напиваше, както трябва. Тогава буташе назад големия си калпак, челото му, наполовина бяло и наполовина черно, се откриваше, очите му си оставаха затъмнени от черните вежди, но усмивката не изчезваше изпод големите му мустаци. И в пиянството си Иван Белин беше също тъй безвреден и добродушно весел, както кога разказваше приказки на овчарчетата. Правеше смехории, играеше, свиреше с уста, като надуваше бузите

си и въртеше очи. И често Иван Белин свършваше веселбите си така, че когато късно през нощта тръгваше да си ходи, краката му вече не го слушаха, и тъй като нагоре към къщата му започва стръмнина, почваше да си служи с ръце и вървеше на четири крака.

Два месеца след като беше виждал бялата вълчица, Иван Белин усе-ти един ден, че го зове тайнственият глас, остави ямурлука си, чантата и кривака и се озова в кръчмата. Веселбата потръгна веднага, защото в кръчмата се случи и Петър Чубрата. Той беше връстник и приятел на Иван Белин, но не вярваше ни на пророчествата му, нито на историите, които разказваше, и обичаше да му противоречи и да го дразни – не за друго, а да си прави смях и да има кой да черпи. И когато Иван Белин, мълчал с месеци в полето, започна сега да разказва всичко, което беше се натрупало в душата му, Чубрата кое вярваше, кое не. Вярваше, когато чашите бяха пълни, отричаше всичко, когато бяха празни. А като пиина-ха малко повечко, пламна между тях такава препирня, че ако ги видеше някой, който не ги познава, щеше да помисли, че тия хора ей сега ще скочат и ще се избият.

Но и Иван Белин не се оставяше. Като видя, че пророчествата и по-личбите за суша и нови войни не помагат, търсеше нещо друго, с което да учуди и да покори тоя опърничав човек. И ето по едно време той ста-на, заклати се на дългите си крака, подигна черните си вежди и извика на Чубрата:

– Слушай! Знаеш ли какво зная аз?

– Нищо не знаеш – пресече го Чубрата.

– Знам...

– Вълци знаеш!

– Ха-ха-ха... – засмя се Иван Белин и разтърси грамадното си тяло.

– Вълци... ха-ха-ха... Зе думата от устата ми. Та вълци знам и аз я! Знам де се крие бялата вълчица, видях и вълчетата й. Две са, ей такива е...

Чубрата го гледаше подигравателно.

– Ще ги уловя! – викна Иван Белин, разсърден от тоя поглед.

– Ще ги уловиш, ама да има кой да ги държи.

– Ще ги уловя!

– Де, де! Остави ги да поживеят гадинките...

Радослав кръчмарят донесе нова оканица и Чубрата поотстъпи. Но както лудите постоянно повтарят някоя фраза, която случайно е остана-ла в ума им, тъй също и Иван Белин не можеше вече да приказва за дру-го, освен за вълчицата. Припирнята отново пламна.

– Мога! – викаше Иван Белин.

– Де, де! – дразнеше го Чубрата.

Тогава Иван Белин стана, нахлу големия си калпак чак до веждите, както правеше винаги, когато се залавя за работа, и с бързи крачки тръгна към вратата. Там той се пообърна и каза на Чубрата, като прекарваше с ръка по дългите си мустаци:

– Ей тия ще ги обръсна, ако не ги донеса тия вълчета! Почакай, почакай ме малко, и ще видиш...

Иван Белин се запъти право към къщи. Като стигна там, без да проговори дума, затарашува из долапи и сандъци и затърси нещо. В това време баба Бяла му натякваше, че е оставил момчето самичко с овцете, но Иван Белин мълчеше, не казваше дори и какво търси, а само се подсмиваше под мустак. Най-после намери един чувал, попрегледа го дали е здрав и го тури настрана. След туй взе старата си кримкова пушка, прегледа и нея, като издигна и пусна спусъка, и я тури при чувала. Но когато измъкна едно дълго въже и започна да го опасва въз пояса си, очите на баба Бяла станаха големи и кръгли от смайване. Тя го гледаше и не знаеше какво да каже.

– Дай ми сапун сега – каза Иван Белин, все така тайнствен. – Отивам да се беся...

– Боже, господи! – извика жената и се закръсти. – Ти хем си полудял, съвсем си полудял!

И, както правеше винаги, когато ѝ докривееше много, тя се разшета бързо, завика и се заокайва.

Иван Белин клатеше глава и се усмихваше. После взе чувала и пушката, попипа големия си овчарски нож, за да се увери дали е в силах му, и излезе.

Късно подир обяд Чубрата, след като си беше подремнал малко, излезе на улицата. Макар и да не вярваше на пророчествата на Иван Белин, той пак издигна очи, разгледа навсякъде небето и се увери, че наистина всичко сочи на суша. Сенките бяха стигнали вече досред пътя, а още беше горещо, пепелта пареше. Чубрата се усмихваше, защото беше си спомнил за Иван Белин. Но той вярваше, че тоя път баба Бяла беше успяла да вразуми стареца и да го прати при овцете.

Изведнъж се зачу глъчка и Чубрата погледна на тая страна. На завоя на пътя, откъм горната махала, се показва голяма тъпна хора. Какво беше се случило? Деца и жени тичаха през дворищата и отиваха да гледат. Писък, виковете. Но нещо лошо като че не беше. Навалищата приближаваше. Висок един човек стърчеше над главите на всички и носеше нещо на гърба си, праметнато напреки, както овчарите носят овца или

агне. Нещо бяло и голямо, което все пак не приличаше да е нито овца, нито агне. „Марьо! Марьо ма! – чу се писклив глас на момиче. – Ела да видиш, вълк, вълк!“ И наистина, Иван Белин – Чубрата го позна, – зачервен и заморен, идеше и носеше на раменете си вълк.

„Де, де!“ – прошепна Чубрата по обичая си и сякаш не вярваше на очите си.

Множеството го обгърна и понесе. „И вълчета има! – викаха децата. – В чувала са!“ Пред кръчмата на Радослава Иван Белин спря и хвърли товара си. На земята се простря страшният и грамаден звяр. Това беше същата бяла вълчица, за която всички бяха чували. В устата и е пъхната тояга и тъй е омотана и увързана с въже, че не може нито да хапе, нито да си отвори или затвори повече устата. На единия и хълбок се червенееше голяма рана. Вълчицата е още жива, но изглежда, че е на умираше. Очите и ту се отварят, ту се затварят. В чувала, хвърлен до нея, помръдват две живи топки.

Иван Белин, по-потъмнял от всеки друг път около очите и под черните си вежди, по-весел и по-засмян в другата половина на лицето си, късо и отсечено разказва как уловил вълчетата и как след това застрелял и самата вълчица. Всички го слушат, поглъщат думите му и гледат ту него, ту проснатия страшен звяр.

– Бре, Иване, какво направи бре! – вика Чубрата, като се промъква през навалищата.

Иван Белин повдига големия си калпак, погледът на очите му сякаш липсва под тъмните вежди, но гънките около белите му мустаци се смеят.

– Виж! – кратко и гордо казва той и сочи вълчицата.

– Де, де – мърмори объркан Чубрата, – де, де!

Иван Белин развързва чувала и показва вълчетата. Те са също като малки кученца, само че с щръкнали уши, сиви, рунтави и със сини като мъниста очи. В тая минута вълчицата – това жените отпосле си разпразяха помежду си – бавно отваря очите си и пак ги затваря.

Иван Белин завързва чувала. Любопитството на всички е задоволено. И докато мъжете, събрани на купчини, все още гълчат нещо, жените хващат вече децата си за ръце да си ходят, но не могат да откъснат очите си от вълчицата и мълчат.

– Горката! – прошепва някоя.

– И деца има... Божичко...

И към Иван Белин всички тия майки отправят сега погледи, в които свети омраза и гняв.

Издрънква кола и спира наблизно, конете се дърпат и пръхтят. Това е Чубрата.

– Хайде, Иване! – вика той. – Дай сам вълците. Хайде, ще вървим от къща в къща. Всеки трябва да даде по нещо. Такъв е обичая. Всеки трябва да даде, защото всички имаме добитък...

Преди няколко дни беше ходила из село пеперуда за дъжд, но такъв шум и такава глъчка не беше имало, както сега подир вълка. Колата криволеше из улиците, спираше се пред вратните, трупаха се жени и деца. Кучетата, усетили миризмата на вълка, започнаха да вият. А Чубрата повдигаше безстрашно вълчицата, за да я показва, големият ѝ труп провисваше и сред бялата ѝ козина, като ален цвят, лъсваше на слънцето кървавата и рана.

Чубрата показваше след това и вълчетата. И започна да се повтаря едно и също: жените даваха каквото могат, но мълчаха и гледаха студено и неприязнено.

„Горката... горката...“ – чуваше след себе си Иван Белин.

Това почна да го смуцава. За да си даде кураж и да се залъже, той се мъчеше да се усмихва, но усмивката му беше пресилена и гузна. Той се остави в ръцете на Чубрата като роб. Замисляше се често и казваше като на себе си:

„Стана тя една, ама нейсе...“

Чубрата му подаваше шишето с ракията и го канеше:

– Пий! Имаш право да пиеш. Изтреби вълците, изкорени ги. Пий!

И Иван Белин пиеше, макар и да не усещаше вече вкуса на ракията. А после пак повтаряше като на себе си: „Стана тя една, ама нейсе...“

Той не можа да се развесели и вечерта, когато, след като занесе в къщи вълчетата и вълчицата, се върна в кръчмата и продължиха да пият с Чубрата. Сякаш беше оглупял и подивял, не му се говореше, изгубил беше и воля, и желание за всичко. Неведнъж Чубрата го забелязваше, че отпуска глава и се замисля, и за да го пробуди, хващаше го за рамото и го раздрусваше.

– Пий! – говореше Чубрата. – Какво ще му мислиш. Няма вълци вече, изтреби ги!

И Иван Белин пиеше. Пи толкоз много, че когато стана да си върви, пак трябваше да пълзи по крака и по ръце.

Когато се върна в къщи, той свари баба Бяла, че седи сред стаята на колене, поклаща се назад-напред и пее. Пееше или може би плачеше. Тя не се обърна и не го погледна. Но издигна гласа си и запя по-високо. Иван Белин се довлече до одъра в другата стая, тръшна се на него,

къщата се закриви, залюля се и наедно с него потъна сякаш в някаква пропаст.

По навик той се събуди рано. Излезе навън – тънкият сърп на месеца беше се спрял току над чертата на черните баири. Бледа светлина огряваше двора, но дърветата бяха черни и черни сенки обкръжаваха стрехите и плетищата. Като че тръне бяха забити в клепаците на Иван Белин, главата му тежеше, някаква яма сякаш стоеше зад него, и той не знаеше де е бил досега и защо не е при овцете си. Но мисълта за овцете възкреси у него вчерашния ден и той изтръпна. Той си спомни всичко, но едва сега разбра какво правеше баба Бяла, когато се върна в къщи. Тя седеше на колене сред къщи и не пееше, а плачеше. И нареждаше имената на двамата му сина, умрели някъде по бойните полета...

Бързо той се повърна в къщи, намери едно газениче, взе кибрит и тръгна към стаята до овчата сая, дето беше оставил вълчицата. Той отвори вратата, влезе в тъмното, запали газеничето и го издигна. На земята, просната и вкоченена, лежеше вълчицата. А до нея, близо до увисналите и гърди, стояха вълчетата. Едното спеше, другото беше право. И това, което беше будно, се обърна и загледа Иван Белин със сините си като мъниста очи. Ръката на Иван Белин затрепера и газеничето заподскача.

Иван Белин отново се загуби из полето подир овцете си и още по-рядко се вестяваше в село. По-често го виждаха овчарчетата. Както по-рано, той пак им разказваше приказките си. Но случваше се, че на тях им омръзваха тия приказки, обземаше ги палава веселост и започваха да закачат и да приплясват стареца.

– Дядо Иване – питаха го, – пораснаха ли вълчетата? Истина ли е, че ще ги пуснеш, когато станат големи?

Други лежаха малко по-далеч и затова бяха по-дръзки.

– Дядо Иване – викаше едно, – истина ли е, че те бие баба Бяла?...

А друго:

– Дядо Иване, я ни покажи как се върви на четире крака!...

Иван Белин гледа в земята, поклаща глава и се усмихва. После протяга ръка по посока на Големия извор, разперва пръстите си, придава уплаха на лицето си и започва да разказва за бивола, който излиза оттам, с такива големи роги, с такива страшни очи...

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Иван Иванов, Елина Мирчева или Мартин Митов

Публикация

Йордан Йовков, „Събрани съчинения в шест тома“, Том втори; „Български писател“,
С. 1976. Под общата редакцията на Симеон Султанов.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7881>]